

Valg 2023 – hva må du tenke på i høst?

Eller:

«Hjelp, det er valg om ett år!!!»

Anne Lise Larsson

Valgansvarlig Frogn kommune

Frogn kommune

- Viken fylke
- Ca 4 mil sør for Oslo
- Der Oslofjorden er på sitt smaleste
- Ca 16 000 innbyggere
- Drøbak

Valg i Frogn

- Høy valgdeltakelse: 2021 – 82,4%, 2019 – 70%
- I 2019 hadde ca 12 500 stemmerett
- Fem kretser: 4 i «byen» Drøbak, 1 krets som dekker kommunens nordlige del
- Tradisjonelt endags valg
- Bruker skolene som stemmesteder på valgdagen
- Kun ett forhåndsstemmested
- Forhåndsstemming på den videregående skolen i tillegg til institusjonene

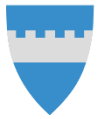
Organisering

- Politisk sekretariat er valgsekretariat, 3 ansatte i hele stillinger
- Ledes av teamkoordinator som også er valgansvarlig.
- Ytterligere én person oppnevnes normalt som valgansvarlig. Involveres i det meste for å kunne være forberedt i tilfelle sykdom eller annet fravær
- Mange bidrar
- Fordele belastning og redusere sårbarheten
- Valg = dugnad. De fleste valgfunksjonærene på valgdagen er ansatte i kommunen. Supplerer med innleide valgfunksjonærer
- Opprettholde normal drift

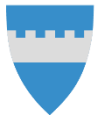
Når gjør man hva?

- Noe **må** man gjøre høsten før valget, andre ting **kan** man gjøre
- Travel høst, men også travel vår
- Arbeid med listene tar tid
- Hvis man har mulighet til å begynne med valget i høst er det å anbefale
- Ble valget i 2019/2021 evaluert? Bruk evalueringen i planleggingen av valget i 2023.
- Gunstig å få mest mulig av «de ytre rammene» for valget klarlagt så tidlig som mulig
- Større endringer krever mer forberedelse
- Ingen fasit – gi et innblikk i mine/våre vurderinger og erfaringer

Økonomi og budsjett

- Kommunens budsjett for 2023 er under ferdigstilling
- For sent med de store endringene og investeringene?
- Bruk høsten 2022 til å lage et mer detaljert budsjett
- Prisstigning?

Faktorer som påvirker valgbudsjettet

En- eller to dagers valg

Antall
kretser/valglokaler/åpningstider
på valgdagen

Bemanning/organisering

Forhåndsstemming

Behov for nytt utstyr

Digitalt manntall

Skanning eller manuell
optelling

En- eller todagers valg

- Delegeringssperre
- Valgloven § 9-2 (1): *Kongen fastsetter før hvert valg valgdagen til en mandag*
- Valgloven § 9-2 (2): *Kommunestyret kan selv vedta at det på ett eller flere steder i kommunen skal holdes valg også søndagen før den offisielle valgdagen*
- Todagers valg medfører ekstra kostnader: Godtgjøring til stemmestyrer, lønn til valgfunksjonærer, overtid for ansatte, catering m.m.
- Frem til 2017 var det et krav at vedtak skulle fattes senest samtidig med budsjettvedtaket
- Krav eller ikke: Smart å få avklart det tidlig
- Frogn: Sak i kommunestyret i oktober

Kretser

- Valgloven § 9-3 (1) 1. ledd: *Kommunestyret, eller valgstyret etter delegering, avgjør hvor mange stemmekretser kommunen skal deles inn i*
- Kretsinnndeling: Følsomt tema?
- Store variasjoner fra kommune til kommune
- Distanser? Hvor mange forhåndsstemmer? Mer enn 50% av stemmene som ble avgitt i Frogn i 2021 var forhåndsstemmer. Færre stemmer i kretsene. Er det behov for så mange kretser/valglokaler?
- Antall kretser har betydning for økonomien og ressursbruken. Må vurderes opp mot muligheten for deltakelse.
- Formell frist for å sende melding til sentral matrikkelmyndighet (Kartverket) er 31. mars i valgåret
- Sjekk delegering – kan være valgstyret som har denne myndigheten
- Hvis aktuelt: Sak i kommunestyret, eventuelt i valgstyret, i først møte på nyåret
- Egen erfaring: Legger ikke frem sak, med mindre det er bestilt av ordfører, eller kommunedirektøren mener det er nødvendig
- Anbefaler absolutt å starte arbeidet i høst. Arbeidet med listeforslagene på nyåret krever sitt

Valglokaler

- Må sees i sammenheng med kretsinnndelingen. Det må være ett egnet valglokale i hver krets
- Valgloven § 9-3 (2) *Valgstyret bestemmer selv hvor stemmegivningen skal foregå og fastsetter tiden for stemmegivningen. Stemmegivningen skal foregå i egnet og tilgjengelig lokale. Det skal være ett valglokale for hver krets. Valgstyret kan opprette ekstra valglokaler for en stemmekrets hvis det er nødvendig for å sikre at velgerne får mulighet til å stemme*
- Rekkefølge: Hvis myndigheten til å avgjøre kretsinnndelingen **ikke** er delegert, og det er aktuelt med endring i kretsinnndelingen, bør kommunestyret fastsette kretsinnndelingen før valgstyret fastsetter stemmestedene
- Bruk eventuelle evalueringer av foregående valg for å vurdere behovet for endring
- Medvirkningsprosesser? Eldreråd og rådet for personer med funksjonsnedsettelse
- Hvis endring i kretsinnndelingen er aktuelt, må valglokaler vurderes samtidig
- Hvilke lokaler er tilgjengelige i eventuell krets og tilfredsstillende de lovens krav til egnethet og tilgjengelighet
- Behov for befaringer?

Tid for stemmegivning

- Valgloven § 9-3 (2): *Valgstyret fastsetter tiden for stemmegivningen*
- Ingen bestemmelser utover at lokalene må stenge senest kl. 21.00 på mandag
- *MEN: Kommunestyret kan selv, med tilslutning fra minst 1/3 av medlemmene, vedta å holde valglokalene åpne **lenger** enn det valgstyret har vedtatt. Slikt vedtak må treffes senest samtidig med budsjettet for det året valget skal holdes*
- Kanskje mest relevant for kommuner der det vil være aktuelt med søndagsvalg eller «kort» åpningstid på valgdagen?
- Konsekvensen er at valgstyret må ta en beslutning om tid for stemmegivningen før kommunestyrets budsjettmøte (som oftest i desember)
- Frogn: Valgstyret har sak om tid for stemmegivningen i november. Kommunestyret har mulighet til å utvide åpningstidene i budsjettmøtet
- Normalt ikke aktuelt: Samtlige valglokaler er åpne fra kl. 09.00 til kl. 21.00

Forhåndsstemming

- Klar tendens til at forhåndsstemmingen blir mer og mer populært
- Frogn: Over halvparten forhåndsstemte i forbindelse med valget i 2021. Koronaeffekt?
- Medfører mindre trykk på valglokalene på valgdagen(e)
- Konsekvens av tilpasning til velgernes behov eller tilrettelegging?
- Frogn: Kun ett fast sted, men likevel gradvis økning
- Bruk høsten til å vurdere antall og lokalisering. Samme krav som til valglokalene på valgdagen
- Er det behov for på et tidlig tidspunkt å sjekke ut og gjøre avtaler med eksterne: Bruk av lokaler i kjøpesenter, leie av paviljonger?
- Vi legger frem en sak i starten av 2023, men kommer til å starte forarbeidet i høst. Nytt lokale?

Papirmanntall eller elektronisk manntall

- Elektronisk manntall er blitt vanlig, men fortsatt er det papirmanntall i enkelte kommuner
- Valgloven § 9-5 a (1): *Kommunen kan selv vedta å ta i bruk en ordning med elektronisk avkrysning i manntallet*
- Vår tolkning er at dette er en avgjørelse som kommunestyret kan ta, men den kan også delegeres til f.eks. kommunedirektøren
- Ikke delegert i Frogn. Sak i kommunestyret i oktober (i samme sak som en- eller todagersvalg)
- Sjekk delegeringsreglementet
- Sjelden aktuelt å gå tilbake til papirmanntall, men en overgang fra papirmanntall til elektronisk manntall krever litt ekstra, både planlegging og anskaffelse av teknisk utstyr

Valgutstyret

- Se over valgutstyret
- Er det behov for å bestille nytt av for eksempel valgavlukker?
- Kan med fordel bestilles tidlig. Leveringstid?
- På grunn av den internasjonale situasjonen kan det være lang leveringstid for PCer og annet digitalt utstyr

Bemanning

- Ansatte eller eksterne?
- Kan være lurt å ta opp dette med kommunedirektøren så tidlig som mulig, spesielt der dere mener det er behov for en endring
- Behov for «beordring» av kommunalt ansatte? Ulike tradisjoner og varierende grad av motivasjon
- Er rekruttering av eksterne medarbeidere vanskelig? Kan høyere avlønning hjelpe? I så fall må det settes av mer penger til dette

Manuell opptelling eller skanning?

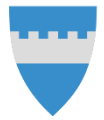
- *Valgloven § 10-4 (1): Valgstyret er ansvarlig for opptelling av stemmesedler. Opptellingen foretas av de personer og på den måten valgstyret har bestemt*
- Valgstyret tar avgjørelsen om manuell opptelling eller skanning – i samme sak valgstyret bestemmer andre sider ved organiseringen av opptellingen, slik som kretsvis eller samlet foreløpig opptelling og tidspunkt for endelig opptelling
- Sak i valgstyret i november
- Sjekk delegeringsreglementet!
- Endringer i regelverk frem mot valget? Håndteres hvis situasjonen oppstår

Annet

Vurdere organisering

- Identifisere nøkkelpersoner, herunder valgansvarlig
- Må-oppgave: Frist for innmelding av valgansvarlig i Altinn er 30. november. Valgdirektoratet varsler!
- Sikre at nøkkelpersoner ikke blir engasjerte i andre prosjekter i de kritiske fasene
- Hovedtrekkene i fordeling av ansvar

Lykke til!